

Jacob Zuma och kvinnorna

I **DECEMBER FÖRRA ÅRET** valdes den 66-årige Jacob Zuma till ANC:s nye president, och om han inte fälls i den pågående korruptionsrättegången blir han med stor sannolikhet Sydafrikas nästa president.

Reaktionerna i media, både i Sydafrika och i omvärlden, var skarpa. "From Mandela to mess", skrev *Sunday Times* redaktör Mondli Makhanya. En svensk kvällstidning var inne på samma spår; Mandelas mirakel är över och Sydafrika är på väg att bli ett "vanligt afrikanskt land" med en korrupt president som har fyra fruar och en kvinnosyn hämtad från medeltiden.

DET ÄR AFROPESSIMISM som tycks härröra från samma era som Zumas kvinnosyn, och jag ryggmärgstänker när jag läser sånt. Fast det är inte så lätt att hitta argument att kontra med, men här är en petitesse: när Zuma valdes till partipresident i slutet av förra året hade han faktiskt bara en fru, Sizakele "Ma Khumalo" Zuma som bor i hans hem i Nkandla-skogen i Kwa-Zulu/Natal.

Giftermälet med Ma Khumalo var Jacob Zumas första. Sedan gifte han sig i landsflykt med Nkosazana Dlamini-Zuma, numera Sydafrikas utrikesminister, och därpå med Kate Zuma. År 1998 skiljde han sig från Nkosazana och två år senare begick Kate självmord. Efter sig lämnade hon ett brev där hon skrev om sitt 24-åriga helvete tillsammans med Jacob.

ANC-medlemmar som försvarar Zuma menar att det var

svårt att leva upp till kärnfamiljstandard i landsflykt. Många kamrater lämnade fru och barn i Sydafrika och gifte sig igen – och igen – på olika håll i världen.

Okej. Jacob Zuma var alltså gift med tre kvinnor samtidigt på grund av apartheid. Men hur förklarar man att han i januari i år äktade Nampumelelo "Ma Ntuli" Zuma? Senare i år planerar han att gifta sig med Thobeka Mabhija och den swaziska polisen Sebentile Dlamini. Han har redan betalat *lobola*, brudpris, för båda.

Om Jacob Zuma tar över från Thabo Mbeki i valet 2009 kan alltså Sydafrika – Afrikas mest progressiva land då det gäller jämställdhet – få en statschef med inte mindre än fyra fruar.

SYDAFRIKANSKA KVINNOORGANISATIONER beskriver Jacob Zuma som en "katastrof" (med undantag av ANC:s kvinnoförbund som stödjer Zumas presidentkandidatur).

– Polygami är oförenligt med vår konstitution. Det är en rättighet som gäller enbart för män, och det cementerar ojämlikheten mellan könen, påpekar Carrie Shelver, som jobbar för *Centre for the Study of Violence and Reconciliation* i Johannesburg.

Grundlagen, som antogs 1996, gjorde rent hus med alla exklusiva rättigheter för vita, kristna, heterosexuella män. Polygami har överlevt tack vare gråzonen som skyddar kulturella rättigheter.

Winnie Madikizela-Mandela och ANC:s kvinnoförbund stödjer Jacob Zumas presidentkandidatur.

Foto: Annika Forsberg Langa

Shelver, som också är aktiv i våldtäktskampanjen *One in Nine*, menar att våldtäktsrättegången mot Jacob Zuma var det största bakslaget mot jämställdheten sedan apartheids fall.

DÅ, FÖR SNART TVÅ ÅR SEDAN, var Zuma anklagad för att våldtagit en hiv-positiv kvinna, bara hälften så gammal som han. Han friades i rätten, men hans uttalande om att han försökte bli kvitt hiv-smittan genom att ta en dusch efter samlaget ledde till ett omfattande fördömande. Den forne ärkebiskopen Desmond Tutu sa att Zuma är moraliskt bankrutt och att Sydafrika borde välja en president "som vi slipper skämmas för".

Men skadegörelsen slutade inte med det ökända dusch-uttalandet. Under ed förklarade Zuma att kvinnor som klär sig i byxor sänder "sexuella signaler" och att man i zulukulturen betraktar en kvinna som sitter utan att lägga benen i kors som "villig".

Det är inte svårt att förstå varför genderaktivister som Carrie Shelver oroar sig för att de framgångar som gjorts inom jämställdheten kommer att gå om intet under Zumas presidentskap, och att de vackra orden i konstitutionen i sin tur kommer att förringas till en relik från den progressiva yra som rådde efter det första demokratiska valet.

LJUSET LÅNGT BORTA i änden av tunneln är att Jacob Zuma, till skillnad från Thabo Mbeki, sägs lyssna till sina rådgivare. Ett exempel: i januari skulle han uppträda tillsammans med tungviktsmästaren Mike Tyson, dömd för misshandel och våldtäkt, på en välgörenhetsgala utanför Pretoria. När protesterna började

strömma in avrättades Jacob Zuma från att ställa upp, vilket han också gjorde (Winnie Madikizela-Mandela, före detta ordförande i ANC:s kvinnoförbund, gick i hans ställe).

En annan ljusglimt är att det inte enbart är så kallade kvinnosakskvinnor som opponerar sig mot Zuma utan även en växande skara modiga män. Journalisten William Gumede, själv zulu, skrev i *Sunday Independent* att ANC-presidentens kvinnosyn inte är zulukultur utan zuma-kultur. Zuma svarade med att stämma Gumede på fem miljoner rand.

– Polygami är inte längre vanligt i zulukulturen. Jacob Zumas månggiften ska snarare ses som ett undantag än en norm, påpekar Gumede och fortsätter:

— **HISTORISKT SETT VAR POLYGAMI** ett sätt att skydda kvinnor vars män dött, och för zulukungarna var det en ren överlevnadsstrategi att äkta kvinnor från rivaliserande utbrytargrupper. Men det historiska sammanhanget är sedan länge överspelat och polygami borde avskaffas.

Som Gumede ser det är Jacob Zumas förlegade kvinnosyn särskilt farligt i ett land som Sydafrika där våldet mot kvinnor och flickor är lika brutalt som ofta förekommande.

– Valet av Zuma som ANC-president signalerar att det inte är något egentligt fel med sexism, och det finns risk för att till exempel det sexuellt riskabla beteende som han visat prov på, kommer att framstå som något helt normalt, avslutar Gumede.

ANNIKA FORSBERG LANGA
Johannesburg